

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Türkiye’de Geçici Koruma Statüsünde Bulunan Suriyelilerin Sosyal Ve Ekonomik Durumları: Kahramanmaraş Kentsel Alanında Tanımlayıcı Bir Araştırma

Social and Economic Status of Syrians Under Temporary Protection Status in Turkey: A Descriptive Study in Kahramanmaraş Urban Area*

Enver GÜNAY

Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü
envergunay@hotmail.com
Orcid ID: 0000-0002-8294-726X

Mehmet YILMAZ

Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
myilmaz25@gmail.com
Orcid ID: 0000-0002-5710-5263

Şeyda ÇAPAR PARSLIOĞLU

Bilim Uzmanı
seyda_parsiloglu@hotmail.com
Orcid ID: 0000-0002-2397-716X

Öz: Dünyadaki küresel ve bölgesel gelişmeler neticesinde insanların kendi ülkelerinde hayatlarını sürdürmeleri kimi zaman zorlaşmakta ve ülkelerinden ayrılmak zorunda kalmaktadırlar. Bu durum, bir sosyal problem olarak göçmen ve mülteciler sorununu ortaya çıkmaktadır. Suriye’de 2011 yılında meydana gelen gelişmeler neticesinde ülkelerinde güvenlik sorunu yaşayan Suriyelilerin en başta Türkiye olmak üzere pek çok ülkeye sığındıkları gözlenmektedir. Bu çalışmada, Suriye’den ülkemize gelmiş olan ve Kahramanmaraş’ta ikamet eden geçici koruma altındaki Suriyelilerin sosyo-ekonomik durumlarının analiz edilmesi için bir alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında 400 anket formu değerlendirmeye alınmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler, frekans dağılımları ve tanımsal istatistikler çerçevesinde analiz edilmiş ve bulgular değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonuçları Kahramanmaraş’ta ikamet eden göçmenlerin sosyoekonomik durumlarının çok kötü olduğunu ortaya çıkarmıştır. Suriyeliler, Kahramanmaraş’ta genelde düşük vasıflı işlerde işçi olarak çalışmaktadırlar. Genelde düşük ücretlerle çalışmakta ve gecekondu bölgelerinde sağlıksız koşullarda ikamet etmektedirler. Bunun yanında eğitim ve gelir düzeyi arttıkça sosyal yardımlardan faydalanma oranlarının da düştüğü tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Geçici koruma statüsündeki Suriyeliler, göçmenlerin sosyo-ekonomik durumu, çalışma hayatında Suriyeliler, Kahramanmaraş.

* Bu çalışma, üçüncü yazarın “Suriyeli Mültecilerin Sosyo-Ekonomik Durumları: Kahramanmaraş Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Geliş Tarihi: 07.01.2021

Kabul Tarihi: 14.10.2022

Yayın Tarihi: 31.12.2022

Atıf: Günay, E., Yılmaz, M. & Parslıoğlu Çapar, Ş. (2022). Türkiye’de geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerin sosyal ve ekonomik durumları: Kahramanmaraş kentsel alanında tanımlayıcı bir araştırma.

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(3), 1707-1724. Doi:

10.33437/ksusb.856016

Abstract: As a result of global and regional developments in the world, it is sometimes difficult for people to continue their lives in their own countries and they have to leave their countries. This situation reveals the problem of immigrants and refugees as a social problem. As a result of the developments that took place in Syria in 2011, it is observed that Syrians who have security problems in their countries have taken shelter in many countries, especially Turkey. In this study, a field study was conducted to analyze the socio-economic status of Syrians under temporary protection who came to our country from Syria and reside in Kahramanmaraş. 400 questionnaire forms were evaluated within the scope of the study. The data obtained from the participants were analyzed within the framework of frequency distributions and descriptive statistics, and the findings were evaluated. The results of the research revealed that the socioeconomic status of the immigrants residing in Kahramanmaraş is very bad. Syrians generally work as workers in low-skilled jobs in Kahramanmaraş. They generally work for low wages and live in slum areas in unhealthy conditions. In addition, it has been determined that the rate of benefiting from social assistance decreases as the level of education and income increases.

Keywords: Syrians under temporary protection status, socio-economic status of immigrants, Syrians in working life, Kahramanmaraş.

GİRİŞ

Göç kavramı, "toplumsal ve ekonomik değişimlere bağlı olarak ortaya çıktığından bir sonuçtur ve toplumsal, ekonomik değişimlere katkıda bulunmasından dolayı da bir nedendir" (Şen, 2014: 232). Göç, Uluslararası bir sınırı geçmek veya bir devlet içinde yer değiştirmektir ve süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir (Duygun, 2019: 4). İnsanlık tarihi kadar eski olan göç olgusu insan tarafından oluşturulan felaketler ile doğal afetler sonucunda zorunlu olarak da gerçekleşebilmektedir. İnsanların daha iyi bir yaşam sürmesi ümidiyle gönüllü veya bireysel olarak grupların hareketiyle ortaya çıkmaktadır (Aslan, 2018: 4).

Göçün temel nedeni; bireylerin veya toplulukların daha iyi bir hayat koşullarına erişme arzusudur ve hatta kendilerine daha iyi bir istikbal kurabilme çabasıdır. İnsanlık tarihini derinden etkileyen göç vakalarının temel nedeninin, ilk yıllar, bireylerin hayatta kalabilmelerini sağlamak amacı ile çaba sarf ettikleri tarım ve hayvancılık yönünden daha elverişli yerlerde yaşamlarını sürdürebilme arzusudur (Aydın, 2018: 3).

Türkiye, tarih boyunca doğu ile batı arasında önemli bir geçiş bölgesi üzerinde olduğundan sürekli doğudan batıya göçün etkisi altında kalmıştır ve göçlerin sürekli olması nedeniyle göçe karşı politikalar geliştirmek zorunda kalmıştır. Böylece Türkiye kurulduğundan bu yana yasal ve yasadışı göçler ve ilticalarla uğraşmak durumunda kaldığı görülmektedir. Bu göçlerin Türkiye'ye sınırı olan ülkelere olduğu gibi sınırı olmayan ülkelere de gerçekleştiği gözlenmektedir. Göç yolları üzerinde olduğu için gerek batıya gerekse de doğuya yönelik büyük bir hareketin gerçekleştiği görülmektedir. Bu kapsamda Türkiye diplomaside pek çok ülkenin yükünü çekmek zorunda kalırken ekonomik bakımdan olumsuz etkilenmektedir. Üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmediği için diğer ülkelere güvenmeyen göçmenlerin Türkiye'yi daha çok tercih etmeye başladığı görülmektedir. Ülkelerinde yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle Suriyelilerin de Türkiye'ye göç etmek zorunda oldukları gözlenmektedir. Bu hareketler neticesinde Türkiye'ye 3.691.333 Suriyeli göç etmiştir. (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019). Bu göç sonucunda, Türkiye'nin olumsuz etkilendiği pek çok nokta bulunmaktadır. Kira fiyatlarının yükselmesi, şehirlerin daha kalabalık hale gelmesi ile birlikte kamu hizmetlerinden yararlanmanın güçleşmesi ve emek piyasasında işçilik ücretlerinde düşüşle birlikte yerel halkın işsiz kalması gibi etkilerin olduğu tespit edilmektedir. Bunların yanında eskiden dış pazar olarak gayet kullanışlı bir durumda olan ülkenin vatandaşlarının bakmakla yükümlü kişiler haline gelmesinin de ekonomik duruma olumsuz etkiler yaptığı görülmektedir.

Türkiye'ye gelen kişilerin genelde ekonomik durumlarının yetersiz olduğu ve nitelikleri düşük olduğu için katma değeri yüksek olan üretimde kullanılmadıkları da gözlenmektedir. Gerek insani değerler, gerekse de uluslararası hukuka göre bu kişilerin barınmalarının sağlamak zorunda olmakla birlikte bu kişilerin yaşadıkları sorunların temelinde ekonomik olarak düşük düzeylerde geçinmek zorunda kaldıkları gözlenmektedir.

Suriye'den ülkemize gelen Suriye vatandaşlarının ülkemizdeki yasal statüsü 2013 tarih ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) çerçevesinde ve bu Kanun'a dayanılarak

çıkarılan 2014 yılında çıkarılan “Geçici Koruma Yönetmeliği” uyarınca, “geçici koruma altında bulunan kimseler” şeklindedir (Sariteke, Kahraman ve Aydın, 2018: 394). Söz konusu Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 3. Maddesinde “geçici koruma” kavramı, “ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan koruma” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu çalışmada Türkiye'ye 2011 yılından bu yana göç etmiş ve ikamet etmekte olan Suriyeliler “geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeliler” şeklinde anılacaktır.

Ancak, bir ülkeden başka bir ülkeye çeşitli sebepler ve çeşitli yollarla taşınan, hareket eden kişiler ise sosyolojik olarak “uluslararası göçmen” olarak tanımlanmaktadır. Bizim hukukumuzda “göçmen” tabiri “Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup yerleşmek amacıyla kitlesel ya da bireysel olarak ülkemize gelen kişileri” ifade etse de (Sariteke, Kahraman ve Aydın, 2018:389) sosyolojik anlamından hareketle zaman zaman “göçmen” ifadesi de hukuki terminolojiden bağımsız olarak sosyolojik boyutuyla kullanılacaktır.

Ülkemizdeki Suriyeliler “geçici koruma statüsünde” olmakla birlikte mültecilere tanınan sağlık ve eğitim hizmetlerinden faydalanma, seyahat hürriyeti ve izne bağlı çalışma hakkı gibi birçok hizmet ve hakka sahiplerdir (Akçiçek, 2022:55)

Bu çalışma Türkiye'de ikamet etmek durumunda kalan “geçici koruma” statüsündeki Suriyelilerin sosyo-ekonomik durumlarını incelemeyi Kahramanmaraş bağlamındaki Suriyeliler üzerinden gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Bu çalışmada; Suriyeli göçmenlerin demografik özellikleri, çalışma biçimleri, ekonomik durumları ve yaşadıkları sorunlar incelenmiştir. Çalışmada ilk olarak Türkiye'ye yönelen uluslararası göçlerin sosyo ekonomik etkileri değerlendirilmektedir. Daha sonra saha araştırmasının kapsamı ve yöntemi üzerinde durulmakta ve araştırma bulguları analiz edilmektedir. Sonuç kısmında ise genel bir değerlendirme yapılmakta ve göçün olumsuz sonuçlarının giderilmesine yönelik önerilerde bulunmaktadır.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE'YE YÖNELEN ULUSLARARASI GÖÇLER VE SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİ

Osmanlı İmparatorluğu'nun bakiyesi olarak Türkiye, Avrupa'dan geri çekilmeye başladığı 1700'lü yıllardan beri Anadolu'ya göç kabul etmektedir. Bunların en belirgin olanları, Osmanlı'nın son dönemlerinde Rusya'nın Kafkasları işgal etmeye başlamasıyla, 1783'ten itibaren başlayıp 1858'den sonra kitlesel olarak Kafkaslardan gelen göç dalgası, Balkanlarda 1812'den itibaren başlayıp 1828'den itibaren artan göç dalgaları, nihayet 1912 sonrasında ve Birinci Dünya Savaşı sonunda çekildiğimiz topraklardan İstanbul'a ve Anadolu'ya yönelen göç dalgaları şeklinde sayılabilir. Bunlar bu bölgelerdeki Müslüman Türk nüfusun göçe zorlanmasıyla ortaya çıkan zorunlu göçler kapsamındadır (Oğuz, 2019).

Cumhuriyet döneminde ise Türk-Rum mübadelesi ile başlayan göç hareketleri ile Yunanistan'dan, sonraki yıllarda Balkan ülkelerindeki asimilasyon ve baskı rejimlerinin etkisiyle Romanya, Yugoslavya, Bulgaristan gibi Balkan ülkelerinden Türkiye'ye kitlesel göçler gerçekleşmiştir.

Özellikle 1980'li yıllardan sonra ise dünyanın birçok bölgesinden Türkiye'ye göçler gerçekleşmiştir. 1980-1988 arasında Afganistan, İran ve Sahra-Altı Afrika'dan Türkiye'ye göçler gerçekleşmiştir. 1988-1993 yılları arasında ise Irak, Bulgaristan ve Sovyetlerden gelen kitlesel zorunlu göçler söz konusu olmuştur. 1994-2001 arasında ise Bosna ve Kosova'dan yine Müslüman Boşnak ve Türk kökenli göçmenler ülkemizi güvenli liman olarak görmüşlerdir. 2001-2010 arası dönemde Doğu Türkistan başta olmak üzere Asya'nın çeşitli bölgelerinden Uygurlar, Afgan ve Pakistanlılar, Bangladeşliler, çeşitli Afrika ülkelerinden Afrikalılar ülkemize göçmüşler ya da transit olarak ülkemizi kullanmaya çalışmışlardır. 2011'den itibaren ise Suriyeliler kitlesel olarak vatanlarından göçmek zorunda kalmış ve büyük çoğunluğu ülkemize sığınmıştır (Baylan ve Çelik, 2020: 71 vd.).

Kafkaslardan ve Balkanlardan Türkiye'ye göçün göçmenler açısından yıkıcı sonuçları olmuştur elbette. Ülkelerinden zorla çıkarılmış ve sosyal, ekonomik kayıplar yanında göç yollarında milyonlarca can kaybı da söz konusu olmuştur. Ancak bu bölgelerden Anadolu'ya göçlerin sonucunda Türkiye, kültürel ve ekonomik olarak olumlu etkilenmiştir. Çünkü çoğunlukla planlı iskan politikalarıyla toprağın

işlenmesi söz konusu olmuştur. Aynı zamanda bu bölgelerden ülkemize gelen bilim ve sanat adamları, bilim ve kültür hayatına çeşitli katkılarda bulunmuşlardır. Getirdikleri girişimcilik özellikleriyle de yatırımların ve refahın artışına da uzun vadede katkıda bulunmuşlardır.

Asya ülkelerinden ve Afrika bölgesinden ülkemize yönelen göçlerin genel karakteristiği ise vasıf ve nitelik olarak genelde düzensiz göçler sonucu vasıf düzeyi bakımından düşük nitelikli kesimlerin göçü tercih ettiği görülmektedir. Bu şekildeki düzensiz göçmenlerin hedef ülkede işgücü piyasasında düşük nitelikli işlerde çalışmak zorunda kalmasının kayıtdışılığı artırdığı yönünde değerlendirmeler bulunmaktadır. Aynı zamanda yerleşme ve uyum sorunları, kentleşme ve gecekondulaşma sorunları üzerinde de durulmaktadır. Ancak göçmenlerin işgücü piyasasına doğru entegre olmaları, nitelikli olarak gelmeleri ve geldikleri ülkede doğru işlerde çalışmaları durumunda hem kayıtlılığı hem de üretim ve verimliliği artırdıkları yönünde çalışmalar da mevcuttur (Günay ve Çetiner, 2020: 247 vd.). Türkiye'deki Suriyeliler üzerine yapılan bazı çalışmalarda Suriyelilerin yoğun yerleştiği bölgelerde enflasyon, işsizlik ve kamu harcamalarını artırdıkları bulgulanırken, bazı çalışmalarda ise kayıtlı sektörlerdeki istihdamı artırdıkları, ücretler üzerinde anlamlı bir etkide bulunmadıkları ortaya konmuştur (Günay ve Çetiner, 2020: 249-250).

Göçmenler bakımından Türkiye'de uyum sorunları, sosyal dışlanma, işsizlik, yoksulluk, gecekondulaşma, öğrencilerin eğitim öğretimden dışlanmaları, örgün öğrenim dışına çıkma, işçileşme, kayıt dışı ve düşük ücretle çalışma çalışma hayatında uzun saatlerle çalışma, kaba muamele ve kadın çalışanlar bakımından taciz vb. gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Nitelikli ve yüksek vasıflı kesim daha kolay uyum sağlamakla ve entegre olmakla birlikte, vasıfsız kesim bakımından sosyal ve ekonomik sorunlar artmaktadır.

Aşağıda, Kahramanmaraş kentsel alanında Suriyeli göçmenlerin sosyal ve ekonomik durumları ile uyum sorunlarına ilişkin araştırmanın bulgularına yer verilmektedir.

TÜRKİYE'DE GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNDE BULUNAN SURIYELİ GÖÇMENLERİN EKONOMİK DURUMLARI: KAHRAMANMARAŞ ÖRNEĞİ

Araştırmanın Amacı, Ön Kabulleri ve Kapsamı

Bu çalışmanın amacı "Kahramanmaraş'ta ikamet eden Suriyeli göçmenlerin ekonomik durumlarının, çalışma örüntülerinin ve yaşadıkları sorunların tespit edilmesidir". Bu çalışma Türkiye'de ikamet etmek durumunda kalan geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli göçmenlerin çalışma hayatındaki konumlarını, sosyal ve ekonomik durumlarını incelemeyi Kahramanmaraş'ta ikamet eden Suriyeliler üzerinden gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Bu çerçevede Kahramanmaraş kentsel alanında ikamet eden Suriyelilerle anket çalışması yürütülmüş olup anketler hem Türkçe hem de Arapçaya hâkim olan bir tercüman aracılığıyla yapılmıştır.

Araştırmanın ön kabulleri aşağıdaki gibidir:

- Alan araştırması sonucunda elde edilen anketlerin hatalı ve eksik olanları çıkarıldığında araştırma için sağlıklı sonuçlar verecek biçimde yanıtlandığı,
- Katılımcıların anket sorularını doğru anlayıp, herhangi yanıltıcı unsur olmaksızın doğru biçimde yanıtladıkları,
- Örneklemin belirlenen grupları temsil gücünün yeterli olduğu,
- Sonuçların Kahramanmaraş iline benzer nitelikteki iller için geçerli olduğu,
- Kullanılan istatistiksel testlerin araştırmanın amacına ve sonuçların tespitine uygun olduğu araştırmanın temel ön kabulleridir.
- Araştırma kapsamındaki Suriyelilerin ülkemizdeki yasal statüsü "geçici koruma"dır. Saha araştırması bulguları değerlendirilirken, hem sosyolojik terminoloji açısından hem de uygulama pratiği açısından "göçmen" ifadesi kullanılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmada Suriyelilerin çalışma örüntüleri, gelir ve ekonomik durumları Kahramanmaraş ili merkezi örnekleminde incelenmiştir. Araştırmanın nicelik ve niteliği açısından bazı sınırlılıklar söz konusudur. Araştırmanın niceliksel sınırlılıkları uygulamanın yapıldığı coğrafi alan ve uygulanan yöntemden kaynaklanmaktadır. Araştırma kapsamında Kahramanmaraş ili örnekleminde anket gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları demografik, sosyal ve ekonomik alt yapılara göre farklılık gösterebileceğinden dolayı belli bir bölgede uygulanması coğrafi olarak sınırlılık teşkil etmektedir. Özellikle farklı sosyo-ekonomik yapılara sahip illerde araştırma sonuçlarında gözle görülür farklılaşma olması öngörülebilir. Son dönem göç hareketlerinin temel üssü olan Suriye sınırına yakın iller ve diğer iller arasında, mülteci nüfusun yoğun olarak yaşadığı iller ile mültecilerin çok az sayıda veya hiç olmadığı illerde farklılaşmaların olduğu bazı araştırmalarda vurgulanmıştır (Navruz, 2015: 71).

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, Kahramanmaraş'ta ikamet eden Suriyeli göçmenlerin çalışma örüntülerini ve sosyo-ekonomik durumlarını ortaya koymak amacıyla anket yöntemi ile kesitsel-tanımlayıcı bir saha araştırması gerçekleştirilmiştir. Anketler yüz yüze görüşme şeklinde uygulanmıştır. Anket soruları Arapça ve Türkçe olmak üzere Arapça bilen bir tercüman eşliğinde uygulanmıştır.

Kahramanmaraş'ta ikamet eden Suriyeli sığınmacıların sosyo-ekonomik düzeylerinin ve çalışma biçimlerinin tespit edilmesi için toplanan anket formlarındaki veriler SPSS paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Verilerin analizinde tanımsal istatistikler aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar üzerinden incelenmiştir.

Araştırmanın evreni 2019 yılı itibarıyla Kahramanmaraş'ta ikamet eden Suriyeli göçmenler oluşturmaktadır. Örneklem yöntemi olarak kolayda örneklem metodu benimsenmiş ve araştırmacının doğrudan yüz yüze ulaşabildiği kişilere anket uygulaması sağlanmıştır. İç İşleri Bakanlığı ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre Kahramanmaraş'ta 89.553 Suriyeli geçici koruma kapsamında bulunmaktadır (www.goc.gov.tr, 06.07.2019). Bu kişilerin ilin genel nüfusuna oranı %7,82'dir. Örneklem büyüklüğü %5 kabul edilebilir hata ile %95 güven seviyesinde;

$$n = \frac{\sigma^2 \cdot Z^2 \alpha}{d^2} \text{ Formülü ile}$$

N= Evren birim sayısı;

n= örneklem büyüklüğü;

σ = Evrenin standart sapması;

$Z^2 \alpha$ = 0,05, 0,01 için 1,96, 2,58, 3,28;

d= örneklem hatası;

Olmak üzere 383 olarak belirlenmiştir. Ancak yapılan anket çalışmasında 550 anket formu dağıtılmış olup ve bunlardan 400 tanesi cevap bulmuştur. Anketin cevap bulma oranı %72 düzeyindedir. Anket uygulama ve geri dönüş oranı, örneklemin yeterli olduğunu; gerekli geçerlik düzeyini sağladığını göstermektedir.

Anket Soruları ve Verilerin Toplanması

Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan bir anket formu kullanılmıştır. Bu anket formunun içeriği ve formatı literatüre bağlı olarak hazırlanmıştır. Ankette yaş, cinsiyet, medeni hal, eğitim durumu, Türkçe bilme oranı, ikamet edilen yer, barınılan yerin türü, barınma türü kira ise ödenen bedel, hususi aracın olma durumu, yaşadıkları ili tercih sebepleri, Kahramanmaraş'a geliş sebepleri, Suriye'deki ve Kahramanmaraş'taki meslekleri gibi sorular yöneltilmiştir. Bunların yanında çalışma nedenleri, pozisyonları, çalışma koşulları ve sorunları gibi faktörler de incelenmektedir. Son olarak Türkiye'de sağlanan sosyal yardımlarından memnuniyet düzeylerini ölçmeye yönelik sıralama ölçekleri de kullanılmıştır. Anketten elde edilen veriler bireylerin kendi durumlarının tespiti için

yöneltilmiş olduğundan ve açık uçlu sorular içerdiğinden, bu veriler üzerinden güvenilirlik analizi yapılamamaktadır. Bu nedenle vermiş oldukları cevapların tutarlı olup olmadığı incelenmiştir. Sonuç olarak elde edilen bulgular verilerin birbiri ile tutarlı olduğunu göstermektedir.

Araştırma verilerine ilişkin anket uygulaması, 2019 yılı Haziran-Temmuz aylarında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı'nda hazırlanan "Suriyeli Mültecilerin Sosyo-Ekonomik Durumları: Kahramanmaraş Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinin saha araştırması kapsamında gerçekleştirilmiş olup, Etik Kurul İzni zorunluluğu bulunmamaktadır. Anket uygulaması, KSÜ SBE tarafından gerekli izinler alınarak gerçekleştirilmiş olup, katılımcıların gönüllülüğü esasına göre gerçekleştirilmiştir. Anket verilerine ilişkin bulgular, bu çalışma kapsamında yazarlar tarafından analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırmanın bulguları, demografik özellikler, Kahramanmaraş'a yerleşmeyi tercih nedenleri, Suriye'de yaptıkları işe göre dağılımları, Kahramanmaraş'ta yaptıkları işe göre dağılımları, ücret ve gelir durumları, işteki durumları, çalışma saatleri, işyerinde yaşanan sorunlar başlıkları altında tanımlayıcı istatistikler ışığında analiz edilmektedir.

Ankete Katılanların Demografik Özellikleri

Katılımcıların yaşları, cinsiyet ve medeni durumları ile eğitim durumlarına ilişkin veriler Tablo-1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Ankete katılan bireylerin demografik özellikleri

	Yaş	n	%	Medeni Hal	Medeni Hal	n	%
	Yaş	13 ila 22	98		24,5	Evlili	Evlili
23 ila 32		113	28,3	Bekâr	104		26,0
33 ila 41		92	23,0	Toplam	400		100,0
42 ve üzeri		97	24,3				
Toplam		400	100,0				
Cinsiyet				Eğitim Durumu	Eğitim Durumu	n	%
					Okuryazar değil	49	12,3
					İlkokul	74	18,5
					Ortaokul	147	36,8
	Cinsiyet	n	%		Lise	88	22,0
	Kadın	120	30,0		Lisans	37	9,3
	Erkek	280	70,0		Lisansüstü	5	1,3
	Toplam	400	100,0		Toplam	400	100,0

Anketi cevaplayanların 13 ila 77 yaşları arasında olduğu tespit edilmiştir. Ancak bu rakamların dağılımı çok büyük yer kapladığı ve analizlerde verinin yönetilmesini güçleştireceği için gruplandırılması uygun görülmüştür. Buna göre grupların 13-22, 23-32, 33-41 ve 42 ve üzeri olması sağlanmıştır. Yaşları bakımından incelendiğinde 13 ila 22 yaş arasında 98 (%24,5), 23 ila 32 arasında 113 (%28,3), 33 ila 41 arasında 92 (%23) ve son olarak da 42 ve üzeri yaşlarda 97 (%24,3) kişinin olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılanların cinsiyetlerine göre dağılımları incelendiğinde çalışmaya %30 oranında kadın (120), %70 oranında da erkeğin (280) katılmış olduğu gözlenmektedir.

Katılımcılar medeni durumlarına göre analiz edildiğinde; 296 (%74) evliye karşın 104 (%26) bekârın olduğu gözlenmiştir. Cinsiyete göre medeni durumlar karşılaştırıldığında kadınların erkeklere

oranla daha yüksek oranda evli oldukları gözlenmektedir. Yaşları ile medeni durumları karşılaştırıldığında ise yaş ilerledikçe evlilerin sayısının arttığı ve bekârların sayısının azaldığı gözlenmektedir.

Son olarak katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde okuryazar olmayan 49 (%12,3), ilkokul mezunu 74 (%18,5) ve ortaokul mezunu 147 (%36,8) kişinin olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç katılımcıların eğitim durumlarının düşük olduğunu işaret etmektedir. Bunun yanında lise mezunu 88 (%22), lisans mezunu 37(%9,3) ve lisansüstü eğitim görmüş 5(%1,3) kişinin de örnekleme olduğu tespit edilmiştir. Yapılan karşılaştırmalı analizlerde, cinsiyete göre eğitim durumları incelendiğinde her iki grupta da bütün yaş gruplarında kişilerin olduğu görülmekle birlikte kadınların eğitim düzeyinin erkeklere oranla daha yüksek olduğu gözlenmektedir.

Demografik veriler, Türkiye’de yürütülen farklı çalışmalarla örtüşmektedir. Tos ve Gökçe (2021), Yıldırım, İslamoğlu ve İyem (2017) ve Kaya’nın (2019) yaptığı çalışmalarda da farklı kentlerde yürütülen araştırmalarda benzer yaş gruplarının çoğunlukla evli ve düşük eğitimli olduğu ortaya konmuştur. Evliliğin daha erken yaşlarda gerçekleştiği de bu çalışmalarda bulguların hususlarından biridir.

Katılımcıların Aylık Kira Bedelleri Dağılımı

Tablo 2. Katılımcıların aylık kira bedelleri dağılımı

<i>Ortalama Kira Bedelleri Aralığı</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
0 ila 300	97	24.3
350 ila 420	90	22.5
450 ila 520	114	28.5
550 ve üzeri	99	24.8
Toplam	400	100.0

Çalışmaya katılanlardan kendi evinde oturduğunu belirten ve çadır kentte yaşadığını belirtenler toplamı seksen kişidir. Barınma yerleri ile ilgili kira bedelleri hakkında yapılan gözlemlerde katılımcıların kira bedeli olarak hiç para ödemedikleri ile aylık 850 Türk Lirası kira ödedikleri üzerine görüşlerini belirttikleri gözlenmiştir. Bu verilerin 2019 yılında başlayan Covid-19 salgınının Türkiye’de tam olarak yayılmadığı dönemde toplandığı hatırlanmalıdır.

Sonuç olarak katılımcılardan kirada oturanların %24’ü 0 ila 300 ₺ kira ödediğini belirtmektedir. %22’lik bir kesim 350 ila 420 ₺ kira ödediğini ifade ederken, %29’luk bir grup 450 ila 520 ₺ kira ödediğini belirtmektedir. Son olarak %25’lik bir kesimin de 550 ₺ ve üzeri kira bedeli ödediği belirlenmiştir.

Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin %95’i kamp dışında kentsel alanlarda yaşamaktadırlar. Bunların çoğu da kiracıdır. Barınma sorunları ve sağlıksız koşullarda barınma önemli bir sorun olarak önem taşımaktadır (Bostan, 2018). Suriyeliler Barometresi 2019 ve 2017 araştırmalarında da benzer şekilde yüksek kira ve sağlıksız barınma koşullarından söz edilmektedir (Erdoğan, 2019)

Katılımcıların Şahsi Araca Sahip Olma Dağılımları

Tablo 3. Katılımcıların şahsi araca sahip olma dağılımları

<i>Kullanım Biçimi</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Ferdi Kullanım için	45	11,3
İş için	11	2,8
Yok	344	86,0
Toplam	400	100,0

Bulgular 344(%86) kişinin araca sahip olmadığını göstermektedir. Bunun yanında 45 (%11,3) kişinin aracının olduğu, iş için de 11 (%2,8) kişinin araç kullanabildiği tespit edilmiştir. 400 kişi için hesaplandığında 7,14 kişiye bir araç düşmektedir. Bu oran da yerel halk ile kıyaslandığında çok yüksek oranlarda kalmaktadır.

Katılımcıların Kahramanmaraş'a Yerleşmeyi Tercih Etmesinin Nedenleri

Tablo 4. Kahramanmaraş'a geliş nedenlerinin dağılımı

Geliş Nedeni	n	%
Güvenlik	264	66,0
Siyasi	12	3,0
Ekonomik	51	12,8
Sağlık koşulları	28	7,0
Diğer nedenler	45	11,3
Toplam	400	100,0

Anketi cevaplayanlardan 264 (%66) kişinin Kahramanmaraş'a güvenlik nedeniyle geldiği görülmektedir. Bunun yanında 51 (%13) kişinin ekonomik sebepler nedeniyle Kahramanmaraş'ı tercih etmiş olduğu tespit edilmiştir. 28 (%7) kişinin sağlık nedeniyle Kahramanmaraş'ı seçmiş olduğu gözlenirken 12 (%3) kişinin de siyasi nedenlerle bu tercihte bulunduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca 45 (%11) kişinin diğer nedenlerle Kahramanmaraş'ı tercih etmiş olduğu gözlenmektedir.

Güvenlik nedeniyle gelmiş olmak hem Suriye'deki güvenlik sorunlarından kaçmaya işaret etmekte hem de Kahramanmaraş'ın diğer illere göre daha güvenli bir şehir olma özelliğine işaret etmektedir. Ancak öte yandan başka bir çalışmada (Yılmaz ve Göktürk, 2019:184), Suriyelilerin yerleştiği mahallelerde oturan Türk vatandaşlarının yaklaşık %43'ü Suriyelilerden rahatsız olduğunu belirtmiştir. Rahatsız olduğunu belirten katılımcılar, hırsızlık kavga gibi asayiş olaylarından, parklarda uzun süre kalabalık şekilde vakit geçirme, çocuklarla ilgilenmeme, vb kültürel ve sosyal sorunlardan ve mahallede gürültü probleminden şikayet etmişlerdir. Bu şikayetler dil farklılığından kaynaklanan iletişimsizlik problemine de işaret etmektedir.

Katılımcıların Suriye'deyken Yaptıkları İşe Göre Dağılımı

Ekonomik görünümün elde edilmesinde kullanılan bir başka kıstas ise göçmenlerin Suriye'deyken yaptıkları meslekleridir. Bu hususla ilgili elde edilen verilerin Tablo-5'te gösterilmiştir.

Katılımcıların Suriye'deyken hangi mesleği yaptıkları ile ilgili veriler açık uçlu soru sorularak toplanmıştır. Bu veriler tablo olarak düzenlenirken 5 ve üzeri değerler tabloda belirtilmiş; bunun altında kalan meslek grupları "diğer" başlığı altında verilmiştir. Diğer meslekler arasında asker, bankacı, çöpçü, çiftçi, emekli, mühendis, su tesisatçısı, tekstilci ve çeşitli meslek ustaları bulunmaktadır.

Tablo 5. Katılımcıların Suriye'deyken hangi mesleği yaptıklarının dağılımı

Meslekler	n	%
Avukat	6	1.5
Ayakkabıcılık	9	2.3
Bakkal	5	1.3
Balıkçı-kasap	5	1.3
Berber	9	2.3
Doktor	5	1.3
Esnaf	8	2.1
Ev Hanımı	48	12.0
Garson-Çırac	6	1.6
İnşaat	11	2.8
İşçi	86	21.6
İşletmeci	11	2.9
İşsiz	15	3.8
Kuyumcu	9	2.3
Lokantacı-Fırıncı-Tatlıcı	17	4.4
Memur	11	2.8
Mobilyacı-marangoz	5	1.3
Öğrenci	70	17.5
Öğretmen-Polis	7	1.8
Taksi Şoförü	5	1.3
Tamirci	5	1.3

Terzi	10	2.5
Ticaret-pazarlama	12	3.1
Diğer	25	6.5
Toplam	400	100.0

Meslekleri ile ilgili kıyaslamalarda Suriye'deyken öğrenci olan pek çok katılımcının Kahramanmaraş'a geldikten sonra öğrenciliği bırakıp işçi, manav, terzi ve berber çıraklığı gibi meslekleri yapmaya başlamış olması da tespit edildiği için eğitimin göçmenlerin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeylerinin artırılması için önemli bir husus olduğu değerlendirilmektedir.

Katılımcıların Suriye'deyken yaptıkları işler incelendiğinde 61 farklı meslek grubundan oluşan bir kitlenin olduğu görülmektedir. Ayrıca işsiz sayısının Suriye'deyken daha az olduğu görülmektedir.

Katılımcıların Kahramanmaraş'ta Yaptıkları İşe Göre Dağılımı

Suriyeli göçmenlerin Türkiye'de çalışma hayatındaki sorunları, çalışma izni problemleri, kayıt dışı çalışma, düşük ücretli işlerde daha düşük ücretlerle çalışma, haksız rekabet, dışlanma, ücretlerin ödenmemesi, çocuk işçiliği ve dil sorunu şeklinde sıralanabilir. Bu durum güvencesiz ve düşük ücretlerle çalışmayı ifade eden "prekarya" kavramıyla açıklanmaktadır (Şahankaya Adar, 2018: 23)

Katılımcılara Kahramanmaraş'ta ne iş yaptıkları açık uçlu olarak sorulmuş ve tablo düzenlenirken bazı işler bir arada değerlendirilmiş, 5'in altındaki meslekler ise diğer başlığı altında sınıflandırılmıştır. Türkiye'de yapılan diğer işler arasında tercümanlık, çiftçilik, doktorluk, muhalif askerlik, mühendislik, öğretmenlik, su tesisatçılığı, tamircilik, şoförlük, tekstilcilik ve ustabaşılık bulunmaktadır.

Katılımcıların Kahramanmaraş'a geldikten sonra yapmaya başladıkları işlerde meslek gruplarının olduğu gözlenmektedir. Katılımcıların Suriye'deyken yaptıkları işlerle Kahramanmaraş'a geldikten sonra yaptıkları işler büyük oranda benzeşmemektedir. Kahramanmaraş'ta 58 farklı meslek grubu üzerinden gerçekleşen dağılım Suriye'deki meslekleri ile karşılaştırıldığında kısırlaşmıştır. Nitekim Suriye'deyken 61 farklı meslek grubu tespit edilmiştir. Geneli işçilik yapan katılımcıların geldikleri yerlerde doktor, veteriner, mühendis ve avukat gibi nitelikli mesleklere sahip oldukları halde işçilik ve temizlikçilik gibi işlerde çalışmak durumunda kaldıkları görülmektedir.

Hem Suriye'deki meşguliyet durumu hem Kahramanmaraş'taki faaliyet durumu birlikte incelendiğinde önemli hususlardan biri kendi ülkesinde öğrenci olan çocuk ve gençlerin yaklaşık %15'i öğrenim hayatının dışına çıkmıştır. Bunların çoğunlukla çırak ve işçi olarak sanayi ve hizmetler sektöründe kayıtdışı olarak çalışmaya başladıkları anlaşılmaktadır. UNCHR'nin yaptığı bir araştırmada da (2015) kentlerde yaşayan öğrenim çağındaki Suriyelilerin %23'ünün eğitime ulaşabildiği belirtilmiştir. Okul için gereken masrafların mülteci aileleri zorladığı için okul dışına itildikleri belirtilmektedir (Aktaran, Akdeniz, 2018: 33).

Katılımcıların durumu karşılaştırmalı olarak ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde, kendi ülkelerinde serbest meslek erbabı ya da öğrenci olan çoğu kimsenin ülkemizde işçi olarak çalışmaya başladığı görülmektedir. Aşçılık yapan kişinin Suriye'den Kahramanmaraş'a geldiğinde işi değişmemiştir. Benzer şekilde ayakkabıcılık yapanların da mesleklerinde bir değişiklik yoktur. Ancak bakkallık mesleğini Kahramanmaraş'ta icra edenlerin Suriye'de avukatlık, işletmecilik, kasaplık, öğrencilik, lokantacılık, tamircilik ve tüccarlık yaptıkları gözlenmektedir. Bu da kimisi nitelikli sayılabilecek bir meslek grubunun artık mesleklerini icra edemediklerini göstermektedir. Kahramanmaraş'ta balıkçılık yapan grup incelendiğinde Suriye'deyken bankacı, çöpçü, döşemeci, inşaatçı, işçi, öğrenci, şoför ve taksi şoförlüğü ile birlikte tezgâhtarlık yaptıkları gözlenmektedir. Benzer biçimde Suriye'de tamircilik yapan bir kişinin de Kahramanmaraş'ta bekçilik yaptığı görülmektedir. Berberler açısından incelendiğinde Suriye'deyken öğrenci olan bir kişinin Kahramanmaraş'ta berberlik yaptığı tespit edilmiştir. Yine Suriye'de öğrenci olan bir kişinin Kahramanmaraş'ta berber çırağı olarak çalıştığı gözlenmektedir. Suriye'de boyacı olan bir kişinin Kahramanmaraş'ta da aynı işini devam ettirdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 6. Katılımcıların Kahramanmaraş'ta ne iş yaptıklarının dağılımı

Meslekler	n	%
Ayakkabıcılık	7	1.8
Bakkal	16	4.0
Balıkçı	13	3.3
Berber	9	2.3
Bulaşıkçılık	10	2.5
Çırac	16	4.1
Dönerci	5	1.3
Esnaf	14	3.5
Ev Hanımı	14	3.5
Garson	5	1.3
Hurdacı	7	1.8
İnşaat	7	1.8
İşçi	162	40.5
İşletmeci	5	1.3
İşsiz	28	7.0
Kuyumcu	11	2.8
Lokantacı-fırıncı-tatlıcı	13	3.4
Öğrenci	9	2.3
Öğretmen	1	0.3
Satış Elemanı-tezgahtar	7	1.8
Temizlikçi	13	3.3
Terzi	9	2.3
Diğer	21	5.2
Toplam	400	100.0

Kahramanmaraş'ta bulaşıkçılık yapanların geldikleri ülkedeki işleri incelendiğinde avukat, çöpçü, ev hanımı ve öğrencilik yaptıkları görülmektedir. Yine Kahramanmaraş'ta çaycılık yapan bir kişinin de Suriye'de işçi olduğu gözlenmiştir. Benzer şekilde ilimizde tercümanlık yapan bir kişinin ülkesinde öğretmen olduğu görülmektedir. Çıracılık yaptıklarını ifade edenlerin iki tanesinin Suriye'deyken işsiz olduğu, birinin işverenken çıracılık yapmaya başladığı ve büyük bir kısmını teşkil eden yedi kişinin de öğrenci oldukları tespit edilmiştir. Çiftçilikle uğraşan iki kişiden birisinin yine çiftçilik yaptığı diğerinin ise eskiden memur olduğu gözlenmiştir. Eskiden ev hanımı olan bir kişinin ise Kahramanmaraş'a geldikten sonra çocuk bakıcılığı yapmaya başladığı görülmektedir. Demircilik ve doktorluk yapanların mesleklerinde bir değişim gözlenmezken dondurmacılık yapanların birinin eskiden öğrenci olduğu gözlenmiştir. Dönercilikle uğraşan bir kişinin ise eskiden ustabaşı olduğu tespit edilmiştir. Esnafılık yapan bir kişinin mesleğinin değişmediği görülmektedir. Ev hanımları incelendiğinde eskiden öğrenci olan bir kişinin Kahramanmaraş'a geldikten sonra ev hanımı olduğu görülmektedir. Eskiden ayakkabıcı olan bir kişinin ise Kahramanmaraş'ta fabrikada makineci olarak çalıştığı görülmüştür.

Fırıncılık ve galericilik yapanların mesleklerinde bir değişim görülmemiştir. Garsonluk mesleğini yapanların üç tanesinin Suriye'deyken öğrenci oldukları tespit edilmiştir. Kahramanmaraş'ta hurdacılık yapanların eskiden öğrenci, işsiz, işçi ve terzi oldukları görülmüştür. İnşaat işleri ile uğraşan kişilerden birinin eskiden avukat, bir diğerinin de taksi şoförü olduğu görülürken geriye kalan büyük kısmın eskiden de inşaat işleri ile uğraştıkları tespit edilmiştir. İş adamları açısından değerlendirildiğinde ülke değiştirmiş olmanın mesleklerinde bir değişime neden olmadığı gözlenmektedir.

Kahramanmaraş'a geldikten sonra işçilik yapan grup en büyük frekans değerine sahiptir. Bu grupta olan kişilerin Suriye'deyken asker, ayakkabıcı, bankacı, çiftçi, çöpçü, doktor, ev hanımı, işçi, işveren, memur, mobilyacı, mühendis, öğrenci, öğretmen, pazarlamacı, polis, su tesisatçısı, şoför, taksi şoförü, tamirci, tatlıcı, tekstilci, terzi, tezgahtar, tüccar ve veteriner oldukları görülmektedir. Bu kişilerin işlerini yapamıyor olmaları ve gelirlerinin düşük olması ekonomik durumlarını olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Öte yandan Kahramanmaraş'ta işletmecilik yapanların eskiden de işletmeci oldukları gözlenmektedir. İşsiz olduğunu beyan eden katılımcıların eskiden emekli, ev hanımı, inşaatçı, işçi, marangoz, memur, mobilyacı, öğrenci ve polislik yaptıkları gözlenmiştir. Bunun yanında kasiyerlik, taş işçiliği, tüccarlık, tuhafiyecilik, ustalık, tatlıcılık, tekstilcilik, marangozluk, mutfak şefliği, mühendislik ve

lokantacılık yapanların Kahramanmaraş'ta da mesleklerini yapmaya devam ettiği tespit edilmiştir. Bununla beraber Kahramanmaraş'ta kuyumculuk yapan katılımcıların çoğunun Suriye'deyken de kuyumculuk yaptığı görülürken, bir ev hanımı ve yine bir öğrencinin de kuyumculuğa Kahramanmaraş'ta başladığı gözlenmektedir.

Suriye'de işletmeci olan bir kişinin ise Kahramanmaraş'a geldikten sonra mağazacılık yapmaya başladığı görülmektedir. Suriye'deyken öğrenci olan bir kişinin de manavlık yaptığı gözlenmektedir. Ayrıca Suriye'deyken işsiz olan bir kişi ile taksi şoförlüğü yapan bir kişinin muhalif asker olduğunu belirttiği gözlenmektedir. Suriye'deyken nargileci olan bir kişinin mesleğini devam ettirdiği gözlenirken bir kişinin de mesleğini bırakıp işçi olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılardan öğrenci olduğunu beyan edenlerden dokuz tanesinin de Suriye'deyken de öğrencilik yaptığı görülmektedir. Bunun yanında Suriye'deyken öğretmenlik yapan sadece bir kişi öğretmenliğe devam edebilmiştir. Suriye'de matbaa işçisi olan bir kişi ise parke işçisi olarak çalışmaktadır. Kahramanmaraş'ta pazarcılık yapmaya başlayan iki kişiden birisi eskiden işçiyken diğeri işsizdir.

Son olarak da satış elemanı olarak çalışan iki kişi öğrenci, biri işsiz geriye kalan bir kişi ise satış elemanlığı yapmıştır. Kahramanmaraş'ta su tesisatçılığı yapan iki kişinin de eskiden de su tesisatçılığı yaptığı görülmektedir. Şekerleme imalatında çalışan iki kişiden birisi eskiden tekstilciyken diğeri tüccardır. Kahramanmaraş'a gelince şoförlük yapan üç kişiden birisi öğrenci, diğeri usta sonuncusu ise işçilik yapmıştır. İlimizde tamircilik yapan iki kişiden birisi eskiden de tamirciyken diğeri öğrencidir. Öte yandan temizlikçilik yapan kişilerin eskiden çöpçü, ev hanımı, fırıncı, inşaatçı, işçi, öğrenci ve taksi şoförlüğü yaptığı belirlenmiştir. Tercümanlık yapanların ise eskiden avukatlık yaptığı görülmektedir. Terzi ve terzi çıraklığı yapanların çoğunun eskiden de terzilik yaptığı görülürken bir öğrencinin terzilik yapmaya başladığı tespit edilmiştir. Tezgâhtarlık yapan kişiler incelendiğinde iki kişiden oluşan bu grubun birinin eskiden doktor diğeri de ev hanımı olduğu görülmektedir.

Katılımcıların Suriye'de ve Türkiye'de Kahramanmaraş'ta yaptıkları işler genel olarak karşılaştırıldığında, kendi memleketlerinde ev hanımı olan kadınların yarısının Kahramanmaraş'ta iş aramaya ya da çalışmaya başladıkları görülmektedir. Farklı mesleklere sahip bazı Suriyelilerin vasıfsız işçi olarak çalışmak zorunda olduğu anlaşılmaktadır. Yine öğrencilerin bir kısmının da ya mezun olarak ya da eğitime devam etmeyerek çalışmaya başladığı değerlendirilmektedir.

Katılımcıların Çalıştıkları Yerdeki Pozisyonların Dağılımı

Tablo 7. Çalıştıkları yerdeki pozisyonların dağılımı

Çalışanların Pozisyonları	n	%
İşveren	62	15,5
İşçi	266	66,5
İdari	18	4,5
Teknik	7	1,8
Çalışmıyorum	47	11,8
Toplam	400	100,0

Katılımcıların işyerindeki pozisyonları incelendiğinde işveren konumunda olduğunu beyan eden 62 (%15,5) kişi bulunmaktadır. İşçi sayısının 266 (%66,5) olduğu tespit edilmiştir. Bu grup en büyük grubu temsil etmektedir. İdari kadrolarda çalıştığını beyan eden 18 (%4,5) kişinin yanında teknik eleman olarak istihdam edilen 7 (%1,8) kişinin de olduğu gözlenmektedir. Bunların yanında çalışmadığını beyan eden 47 (%11,8) katılımcının da olduğu tespit edilmiştir. Bu rakamlar işsiz olduğunu beyan eden kişilerle uyusmaktadır.

Anketi cevaplayanların çalıştıkları pozisyon bakımından incelendiğinde 62 kişinin işveren olduğu görülse de büyük bir kısmın (%66,5) işçi olduğu görülmektedir. Çok az sayıda kişinin de idari ve teknik işlerle uğraştıkları gözlenmektedir. Verinin güvenilirliğinin test edilmesi ile ilgili olarak bu pozisyonlarla gelir durumlarının karşılaştırılması sağlanmıştır. Buna göre işveren statüsünde olanların gelirlerinin yüksek olduğu görülürken kimilerinin işveren olmasına rağmen 1000 TL'nin altında gelir elde ettiklerini ifade etmiş oldukları görülmektedir. Ayrıca teknik ve idari kadrolarda çalışanların da ücretlerinin işçilere ve işi olmayanlara göre yüksek olduğu gözlenmektedir.

Katılımcıların memleketlerinde ve Türkiye’de yaptıkları işin farklılaşması ve Türkiye’de düşük vasıflı işlerde düşük ücretlerle çalışma problemi Tarsus (Mersin) ilinde yapılan bir çalışmada da (Tos ve Gökçe, 2021) bulgulanmıştır. Mersin’de yaşayan Suriyeliler de kendi memleketlerinde yaptıkları mesleği icra edemediklerini ve kayıt dışı işçileşme problemini belirtmişlerdir.

Kendi İşyeri Olanların İşyeri Ölçeğinin Dağılımı

Tablo 8. Kendi İşyeri Olanların Ölçeğinin Dağılımı

<i>İşyeri Ölçeği</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Küçük Esnaf	45	11,3
Kuyumcu	11	2,8
Fabrika	2	0,5
Diğer	24	6,0
Yok	318	79,5
Toplam	400	100,0

İşyerleri kendilerine ait olanların küçük esnaf 45 (%11,3), kuyumcu 11 (%2,8), fabrika 2 (%0,5), diğer 24 (%6,0) ve yok 318 (%79,5) şeklinde cevaplar vermiş oldukları gözlenmektedir. Ankette kendi işyeri olanların oranının %20,5 düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Bu kişilerin gelirleri incelendiğinde küçük esnafların gelir durumunun düşük düzeylerde olduğu, diğer grupların ise yüksek gelirler elde ettikleri görülmektedir. Ancak maksimum aylık 8000 TL beyan ettikleri göz önünde bulundurulduğunda fabrika kavramını nasıl algıladıklarının da ölçülmesi gerektiği görülmektedir.

Katılımcıların Sigortalılık Durumunun Dağılımı

Tablo 9. Katılımcıların sigortalılık durumunun dağılımı

<i>Kişinin Sigorta Durumu</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Evet	46	11,5
Hayır	304	76,0
Çalışmıyorum	50	12,5
Toplam	400	100,0

Cevaplayıcıların büyük bir çoğunluğunun (304 kişi; %76) sigortasının olmadığı gözlenmektedir. Katılımcıların %11,5 (46 kişi)'lik bir kesimin ise sigortası bulunmaktadır. Geriye kalan %12,5 (50 kişi)'lik kesimin de çalışmadığı belirlenmiştir.

İş mevzuatı gereği, sigortalı olarak çalışabilmek için yabancıların Türkiye’de çalışma izinleri bulunması şarttır. Dolayısıyla katılımcı Suriyelilerin %11,5’inin çalışma izni bulunduğunu söylemek yanlış olmaz. Sığınmacıların sigortalı bir şekilde çalıştırılması başlarına gelebilecek olumsuz durumlar karşısında hem işletmeleri hem de kendilerini koruyabilecek olanaklar elde etmelerini sağlamaktadır. Ancak katılımcıların büyük bir kısmının sigortasız olarak kayıt dışı çalıştıkları gözlenmektedir. Başka bir deyişle, bu kesimin çalışma izinleri de yoktur. Bu durumun politika geliştiriciler tarafından ele alınarak Suriyeli ve diğer göçmenlerin çalıştırılmalarına yönelik kanuni düzenlemelerin ihtiyaca göre kayıtlılığı teşvik edici şekilde kolaylaştırıcı yöntemlerle desteklenmesi gerekmektedir.

Farklı çalışmalarda da izin problemi ve kayıtdışı çalışma, önemli bir sosyal dışlanma problemi olarak ele alınmaktadır (Diker ve Karan, 2021, BİAMER, 2014).

Aylık Gelirlerine Göre Dağılımı

Tablo 10. Aylık gelirlerine göre dağılımı

<i>Ortalama Aylık Gelir Aralığı</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
0 ila 1000	101	25,3
1001 ila 1500	123	30,8
1501 ila 1800	95	23,8
1801 ve üzeri	81	20,3
Toplam	400	100,0

Aylık gelirleri bakımından değerlendirildiğinde sığınmacıların hiç gelir elde etmeyenler kadar aylık 8000 TL gelir elde ettiğini ifade edenlere uzanan geniş ama kısıtlı bir yelpazede gelirleri olduğu tespit edilmiştir. Ailelerindeki kişi sayısı ile birlikte değerlendirildiğinde kişi başına düşen harcanabilir gelir miktarının hatırı sayılır biçimde düşük kaldığı gözlenmektedir. Dağılımlar incelendiğinde 0 ila 1000 ₺ arasında geliri olduğunu belirten 101 kişi (%25.3), 1001 ila 1500₺ arasında geliri olan 123 kişi (%30.8) ile birlikte 1501 ila 1800₺ gelir beyan eden 95 kişi (%23.8) ve son olarak da 1801₺ ve üzeri gelir belirten 81 kişi (%20.3) tespit edilmiştir. Bu ücretler yaşam koşulları ve ailelerdeki kişi sayısı ile kıyaslandığında düşük kalmaktadır. Aynı zamanda söz konusu ücretlerin genelde asgari ücretin altında kaldığı da anlaşılmaktadır. Verilerin 2019 yılı ortalarında toplandığı ücret değerlendirmesi bakımından gözden kaçırılmamalıdır.

Günlük Çalışma Saatlerine Göre Dağılımı

Tablo 11. Günlük çalışma saatlerine göre dağılımı

Ortalama Çalışma Saat Aralığı	n	%
0 saat	51	12,8
6-12 saat	315	78,7
13+ saat	34	8,5
Toplam	400	100,0

Elde edilen bulgular 51 kişinin (%12,8) günlük çalışmadığını göstermektedir. Bununla birlikte 6 saat çalışan 2 kişi (%0,5) tespit edilmiştir. Günde 7 saat çalışan 3 kişi (%0,8) ile birlikte 8 saat mesai yapan 77 kişinin (%19,3) olduğu belirlenmiştir. Ayrıca 9 saat çalışan 23 kişi (%5,8) ile birlikte 10 saat çalışan 102 kişinin (%25,5) olduğu görülmektedir. Günde 11 saat çalışan 12 kişinin (%3,0) yanında 12 saat çalışan 96 kişi (%24,0) tespit edilmiştir. Günlük çalışma saati 13 saat olan 12 kişi (%3,0) ile birlikte 14 saat çalıştığını belirten 13 kişi (%3,3) de belirlenmiştir. Gününün 15 saatini çalışarak geçirdiğini belirten 2 kişi (%0,5) ile birlikte 16 saatini geçirdiğini iddia eden 3 kişinin (%0,8) olduğu görülmektedir. Son olarak gününün 18 saatini çalışarak geçiren 2 kişinin (%0,5) yanında tüm günü çalışarak geçirdiğini belirten 2 kişinin (%0,5) de olduğu gözlenmiştir.

Ücretlerdeki düşüklüğe karşın gerçekleştirildiği ifade edilen çalışma zamanları kıyaslandığında çok büyük bir yanlışlığın olduğu görülmektedir. Kimi katılımcılar 24 saat çalıştıklarını ifade ederken kimileri de 18 saat gibi günün dörtte üçünü çalışarak geçirdiklerini ifade etmektedir. Her ne kadar bu rakamlar sorgulanması gereken hususlar olarak kabul edilse de genelde yığılmanın sekiz ila 14 saat arasında gerçekleştiği gözlenmektedir. Çalışma saatleri ile gelirleri kıyaslandığında çalışma saati arttıkça gelirin azaldığı görülmektedir.

İşyerinde Karşılaşılan Sorunların Dağılımı

Tablo 12. İşyerinde karşılaşılan sorunların dağılımı

İşyerindeki Sorunlar	n	%
Akşam Vardiya Olması/ Aileden Uzak Kalmak	2	0,6
Çalışma Saatlerinin Uzunluğu	2	0,6
Çalışmıyorum/İşsizim	48	12,1
Dışlanma	12	3,1
Dil Sorunu	39	9,8
Geçim Sıkıntısı	2	0,5
Hakaret - Küfür	48	12,1
Hırsızlık	15	3,8
İş Şartları Ağır	27	6,9
Maaşımızı Geç Alıyoruz	8	2,0
Parası Az	17	4,3
Sigorta Olmaması	2	0,5
Sorun Yok	158	39,5
Taciz	21	5,3
Toplam	400	100,0

Sığınmacılar işyerinde karşılaştıkları sorunları; aileden uzak kalmak; 1 kişi (%0 ,3), akşam vardiya olması; 1 kişi (%0 ,3), çalışma saati; 1 kişi (%0 ,3), dışlanma; 12 kişi (% 3,1), dil sorunu; 39 kişi (% 9,8), geçim sıkıntısı; 2 kişi (% 0,5), hakaret; 35 kişi (% 8,8), hırsızlık; 15 kişi (% 3,8), iş şartları ağır; 27 kişi (% 6,9), küfür; 13 kişi (% 3,3), maaş almakta zorlanıyoruz; 4 kişi (% 1,0), maaşımızı geç alıyoruz; 4 kişi (% 1,0), mesai saatleri uzun; 1 kişi (% ,3), parası az; 17 kişi (% 4,3), sigorta olmaması; 2 kişi (%0 ,5) ve taciz; 21 kişi (% 5,3) olarak belirtmiştir. Bunun yanında çalışmadığını beyan eden 47 kişi (%11,8) bulunmaktadır. İşyerinde herhangi bir probleminin olmadığını belirten 158 kişi (%39,5) bulunmaktadır. Öne çıkan diğer güçlükler incelendiğinde dil sıkıntısı çektikleri görülmektedir. Bunun yanında iş koşullarının ağır olması ve ücretlerin düşük olması gibi unsurlardan da bahsedilmektedir. Kadın çalışanların en çok şikâyet ettikleri hususun ise taciz ve hakarete uğramak olduğu gözlenmiştir. Bu konuda önlem alınmasının istenmeyen olayları önleyebileceği görülmektedir. Erkekler açısından incelendiğinde hakarete uğramanın ve küfür edilmesinin kendilerini zorladığı gözlenmektedir.

Bu çalışmada olduğu gibi başka çalışmalarda da dil sorunu, uzun çalışma saatleri, güvencesiz çalışma, düşük ücretlerle uzun saatler çalışma, işten atılma endişesi, çırak olarak çalışan küçük çocukların ağır işlerde çalıştırılması ve kaba muameleye maruz kalması gibi işgücü piyasasında yaşanan sorunlar tespit edilmiştir (Diker ve Karan, 2021).

Çalışma hayatında Suriyelilerin daha uzun saatler çalıştırıldığı ve görece düşük ücretler aldıkları, kayıt dışı çalıştıkları çalışma koşulları bakımından düşük vasıflı işlerde daha fazla çalıştıkları ILO'nun 2020 yılı İşgücü Piyasasında Suriyeli Mülteciler raporunda da ortaya konmuştur (ILO, 2020).

ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ VE BU SORULARA YÖNELİK BULGULAR

Bu bölümde Suriyelilerin vasıf geliştirme, sosyal yardımlar, Suriye'ye dönüş vb. gibi konulardaki görüşleri analiz edilmektedir.

Soru 1: "Kahramanmaraş'ta ikamet eden Suriyeli göçmenler mesleki kurs almak istemekte midir?"

Bu kısımda "Kahramanmaraş'ta ikamet eden Suriyeli göçmenler mesleki kurs almak istemekte midir?" problemine yönelik elde edilen bulgular gösterilmiştir.

Tablo 13. Mesleki kurs alma isteklerine göre dağılım

<i>Kurs Alma İstekleri</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Evet	178	44,5
Hayır	222	55,5
Toplam	400	100,0

Katılımcıların %56'sı (222 kişi) mesleki kurs ihtiyacı için hayır cevabı verirken, geriye kalan %44'lük (178 kişi) grup mesleki eğitim talebi olduğunu iletmektedir. Çoğunluğu mesleki kurs talebi olmadığını gösterse de bu grup incelendiğinde hayır diyenlerin genelde meslek sahibi oldukları gözlenmektedir. Bu noktada ev hanımı, öğrenci ve işsiz statüsünde olan kişilerin yoğunlukla kursları talep ettikleri tespit edilmiştir. Sonuç olarak Suriyeli sığınmacıların mesleki kurs taleplerinin olduğu belirlenmiştir.

Soru 2: Kahramanmaraş'ta ikamet eden Suriyeli göçmenler hak ettikleri konumda çalıştıklarını düşünmekte midir?

Çalışmanın bu kısmında "Kahramanmaraş'ta ikamet eden Suriyeli göçmenler hak ettikleri konumda çalıştıklarını düşünmekte midir?" problemine yönelik elde edilen bulgular gösterilmiştir.

Tablo 14. Hak ettiklerini düşündükleri pozisyonda çalışma algılarına göre dağılımı

<i>Hak Ettiklerini Düşündükleri Çalışma Algısı</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Evet	148	37,0
Hayır	202	50,5
Çalışmıyorum	50	12,5
Toplam	400	100,0

Katılımcıların yarısından çok az fazlasının (%50,5; 202 kişi) işyerinde hak ettikleri pozisyonda çalışmadıkları algısına sahip oldukları görülmektedir. Bu kişilerin nitelikleri incelendiğinde eğitim durumları ile bu veriler kıyaslandığında eğitim düzeyi düştükçe adaletsizlik algılarının yükseldiği görülmektedir. Ülkelerindeki karışıklıklardan sonra meslek sahibi olan grubun gelir düzeyi yüksek olanlarının ise bu pozisyonu hak ettiklerini düşündükleri gözlenmektedir. Özellikle kendi işine sahip olanların bu konumu hak ettiklerine yönelik algılarının daha yüksek olduğu gözlenmiştir. İşçi statüsünde çalışanların büyük çoğunluğu bu pozisyondan memnun olmadıklarını belirtmektedir. Teknik ve idari kısımlarda çalışanlarda ise benzer bir memnuniyetsizlik görülmektedir.

Suriyeliler Barometresi 2019 araştırmasında Suriyeliler vasıflarına göre hak ettiği işlerde çalışmadıklarını, düşük vasıflı işlerde çalıştıklarını ve ücret olarak da hak ettiklerini alamadıklarını ifade etmişlerdir (Erdoğan, 2019: 143 vd.)

Soru 3: Kahramanmaraş'ta ikamet eden Suriyeli göçmenler Türkiye'deki sosyal yardımlardan memnun mudur?

Araştırmanın bu kısmında çalışmanın üçüncü alt problemi olan "Kahramanmaraş'ta ikamet eden Suriyeli göçmenler Türkiye'deki sosyal yardımlardan memnun mudur?" sorusuna verilen cevapların işaret ettiği bulgular gösterilmiştir.

Tablo 15. Türkiye'deki sosyal yardımlardan memnuniyet algısı dağılımı

Memnuniyet Algısı	n	%
Çok Memnunum	105	26,3
Memnunum	134	33,5
Kararsızım	41	10,3
Memnun Değilim	13	3,3
Yardım Almadım	107	26,8
Toplam	400	100,0

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde çok memnun olduğunu ifade eden 105 kişi (%26,3) ile birlikte memnun olduğunu gösteren 134 kişinin (%33,5) olduğu gözlenmektedir. Bunların yanında kararsız olduğunu belirten 41 kişi (%10,3) bulunmaktadır. Memnun olmadığını belirten 13 katılımcının (%3,3) da olduğu gözlenmektedir. Son olarak yardım almadığını ifade eden 107 kişi (%26,8) tespit edilmiştir. Çok küçük grupların kararsız ya da memnun olmadığını bildirdiği de tespit edilmiştir.

Suriyeliler Barometresi 2019 verilerine göre Türkiye'deki Suriyelilerin %63'ü sosyal yardımlardan yararlanmamaktadır. Sadece %37'lik bir kesim sosyal yardım almaktadır. Yardım alanların %63'ü Kızılay'dan, %7'si Belediyelerden %4'ü sivil toplum kuruluşlarından yardım almaktadır. Kızılay'ın sağladığı yardım da AB fonlarından sağlanmaktadır (Erdoğan, 2019:

Soru 4: Kahramanmaraş'ta ikamet eden Suriyeli göçmenler Suriye'de barınacak bir yerleri olduğunu düşünüyor mu?

Araştırmanın dördüncü alt problemine dair sorulan "Kahramanmaraş'ta ikamet eden Suriyeli göçmenler Suriye'de barınacak bir yerleri olduğunu düşünüyor mu?" sorusuna yönelik elde edilen bulgular gösterilmiştir.

Tablo 16. Suriye'de barınacak yer algısının ölçümü dağılımı

Suriye'de Barınacak Yer Algısı	n	%
Evet	190	47,5
Hayır	210	52,5
Toplam	400	100,0

Anketi cevaplayanların Suriye'ye döndüklerinde barınabileceği bir yer bulabileceği algısına olumlu yanıt verenlerin 190 kişiden (%47,5) oluştuğu gözlenmektedir. Buna karşın 210 kişi (%52,5) hayır cevabı vermiştir. Dönmeyi düşünen kişilerin çoğunlukta olmasına rağmen Suriye'ye

döndüklerinde yaşayabilecekleri bir yerin olup olmadığı ile ilgili yöneltilen önermeye yarısından fazlasının olumsuz cevap verdiği görülmektedir.

UNCHR'nin desteğiyle M. Murat Erdoğan'ın Türkiye genelinde yürüttüğü Suriyeliler Barometresi 2019 araştırmasına göre de Suriye'ye hiçbir şekilde dönmeyi düşünmeyenlerin oranı %51,8, savaş biter ve farklı bir yönetim olursa dönerim diyenlerin oranı %30,3'tür. Dönmeyi düşünmeme sebepleri de halen Suriye'nin güvensiz olması, savaşın devam etmesi ve Türkiye'de en azından bir işlerinin olması şeklinde belirtilmiştir (Erdoğan, 2020: 176 vd). Nitekim aşağıda yer alan Suriye'de iş bulma imkanı sorusuna katılımcıların %61,5'i Suriye'de iş imkanı olmadığını belirtmiştir. Bizim bulgularımızla Türkiye genelinde yürütülen çalışmanın bulguları örtüşmektedir.

Soru 5: Kahramanmaraş'ta ikamet eden Suriyeli göçmenler Suriye'de bir işlerinin olacağını düşünüyor mu?

Bu kısımda "Kahramanmaraş'ta ikamet eden Suriyeli göçmenler Suriye'de bir işlerinin olacağını düşünüyor mu?" sorusuna yönelik elde edilen bulgular gösterilmiştir.

Tablo 17. Suriye'ye dönünce iş bulma ümidi algısının dağılımı

Suriye'de İş Bulma İmkânı	n	%
Evet	154	38,5
Hayır	246	61,5
Toplam	400	100,0

Verilen cevaplar incelendiğinde 154 kişi (%38,5) olumlu cevap verirken 246 kişiden (%61,5) olumsuz yanıt alınmıştır. Bu bulgu katılımcıların ya Suriye ekonomisinin geri döndürülemez şekilde tahrip edilmiş olduğunu, insanların savaş neticesinde iş kurma ve yönetme ile işten elde edilecek ürün ve hizmetleri satın alma güçlerinin olabileceğine olan inançlarını kaybettiklerini göstermektedir. Sonuç olarak batmış bir ekonomik sistem içinde bireylerin kendilerine iş bulabileceklerine olan algıları da olumsuz etkilenmektedir. Bu önermeyi evet olarak cevaplayanların gelir durumları incelendiğinde en yüksek gelir grubunun daha olumlu bir algı oranına sahip olduğu tespit edilmiştir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Suriyelilerin Kahramanmaraş'ta sosyo-ekonomik durumları ve çalışma örüntülerinin tespit edilmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmanın ilk sonuçlarından biri, Suriyelilerin yaşadıkları ili tercih sebepleri incelendiğinde akraba ve tanıdıklarının olması ile birlikte iş bulma ümidinin önde geldiği gözlenmektedir. Kahramanmaraş'ı tercih etme nedeninin de güvenlik algısı olduğu görülmektedir. Türkiye'de sunulan sosyal yardımlardan memnuniyet düzeyi incelendiğinde de genelde memnun oldukları gözlenmektedir. Savaş bitince ülkelerinde bir işlerinin ve yerlerinin olacağına dair algılarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Bütün bu bulgulardan yola çıkarak sosyo-kültürel açıdan eğitim düzeyi düşük, eğitime muhtaç ve vatan özlemi çektiği halde kendisinin orada tutunamayacağını düşünen bir katılımcı grubunun olduğu görülmektedir. Bu sonuç, başka çalışmalarda da doğrulanmaktadır.

Bu kişilerin sosyo-kültürel açıdan zenginleştirilmesi için eğitimin gerekli olduğu anlaşılmaktadır. İlk olarak dil eğitimi ile birlikte mesleki eğitimin sağlanması ve ailelerdeki çocukların okullaşma oranının yükseltilmesi gerektiği görülmektedir.

Örneklemin ekonomik olarak incelenmesi için gerçekleştirilen analizlerin bulguları incelendiğinde genelde şehirlerde ikamet ettikleri, barınma biçimi olarak kiralık evlerde barındıkları ve bu yerlere düşük kira bedelleri ödeyerek hayatlarını devam ettirdikleri tespit edilmiştir. Şahsi aracı olanların sayısının düşük olduğu görülürken, olanların sadece küçük bir kısmının hususi amaçlarla bunu kullandıkları gözlenmiştir.

Ailelerde çalışan kişi sayısı bakımından incelendiğinde genelde bir ya da iki kişinin çalıştığı görülmektedir. Ancak ailelerindeki kişi sayısı ile çalışanların oranı karşılaştırıldığında ailenin geçiminin sağlanması için yeterli olmayacağı görülmektedir. Gelirleri bakımından incelendiğinde de ailenin geçimini sağlamada güçlük yaşayacakları anlaşılmaktadır.

Örneklemedekilerin ülkelerinde yaptıkları işlerle Türkiye’de yaptıkları işler arasında da farklılıklar tespit edilmiştir. Göçmenlerin çoğunluğu Suriye’de iken esnaf, memur, zanaatkar veya profesyonel mesleklere sahip iken Türkiye’de ya işsiz ya da ücretli işçi konumuna düşmüştür. Ülkesindeyken nitelikli iş yapanların Türkiye’ye geldikten sonra daha nitelsiz işlerde çalışmak durumunda kaldıkları görülmektedir. Bu işlerde geçirdikleri zaman ile almış oldukları ücretler arasında da bir uçurumun olduğu tespit edilmiştir. Sosyal güvence açısından değerlendirildiğinde çalışma izni olmadan ve sigortasız çalıştırılma oranının yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

Bütün bu bulgular bir arada değerlendirildiğinde kişilerin ekonomik durumlarının yetersiz olduğu gözlenmektedir. Nitelik bakımından da düşük düzeyde oldukları için katma değer üretme konusunda da iktisadi problemlerin ortaya çıkmasına neden oldukları anlaşılmaktadır. Bu durum işgücünde Suriyelilerin prekarya sınıfını oluşturduğu tartışmalarını da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle bir an evvel bu kişilerin mesleki eğitimle birlikte niteliğinin artırılması ve ailelerini geçindirebilecek şekilde ücretleri sosyal güvence ile birlikte elde etmelerinin sağlanması gerekmektedir.

Kahramanmaraş’ta ikamet eden Suriyelilerin beyan ettikleri bilgiler ışığında gerçekleştirilen analizler neticesinde ekonomik düzeylerinin çok düşük kaldığı görülmektedir. Bu gelir düzeyinde ve ailesinde bu kadar fazla birey olan kişilerin sosyal yönden herhangi bir faaliyet gerçekleştirme ihtimalinin düşük olduğu görülmektedir. Bu memnuniyetsizliğin işyerinde hak ettikleri konumda çalışma algılarına yansımış olduğu gözlenmektedir. Ayrıca işyerlerinde karşılaştıkları sorunlar bakımından incelendiğinde genelde dil sıkıntısı, hakarete uğramak ve hor görülmek gibi şikâyetleri olduğu görülmektedir. Daha da kötüsü kadın çalışanların tacizden rahatsız oldukları tespit edilmiştir.

Sonuç olarak ister sosyo-kültürel, ister ekonomik isterse de sosyo-ekonomik açıdan değerlendirildiğinde uyum açısından geliştirilmesi gereken pek çok konu olduğu gözlenmektedir. Bu kapsamda nitelikli bir planlama ile işgücüne sosyal güvence ile katılımlarının sağlanması ve bir yandan da topluma uyum noktasında eğitilmeleri hem onlar hem de Türkiye açısından önemli bir kazanç olacaktır.

Türkiye Suriyeli göçmenler konusunda uyumlu politikalar geliştirememiştir. Bunun en önemli nedenleri ise Suriyeli göçmenlerin ülkelerine dönme ile ilgili beklentilerinden kaynaklanmaktadır. Nitekim farklı çalışmalarda da ortaya konduğu üzere, “geçici koruma” statüsü belirsizlik yaratmaktadır. Fakat ülkelerine dönme beklentisi Suriyeliler açısından yıllar itibari ile değişmiştir. Suriyeli göçmenler yurtlarına dönmeyerek Türkiye’de kalma kararına vardıkları görülmektedir.

Öte yandan son yıllarda Türkiye’de sosyal medyanın da etkisiyle göçmenler hakkında ayrımcı bir bakış ve olumsuz bir dil gelişmektedir. Bundan dolayı Türkiye’de, yeni kurumsal yapılara gerek vardır.. Suriyeli göçmenlerin Türkiye’ye uyumu sürecinde birlikte yaşama politikası oluşturulmalı bununla ilgili mali ve idari kuruluşlar genişletilerek yerel yönetimlerin sorumluluğu artırılmalıdır. Geri dönme imkan ve ihtimali olanların da barışçı yollarla, mal ve can güvenlikleri ve çalışma, barınma, eğitim, sağlık vb. insani güvenlikleri sağlanarak geri dönüş imkanları da genişletilmelidir.

KAYNAKLAR

Acer, Y., Kaya, İ. & Gümüş, M. (2005), Küresel ve Bölgesel Perspektiften Türkiye’nin İltica Stratejisi, Uşak Yayınları.

Akçiçek, A., (2022), <http://libertedownload.com/LD/arsiv/80/ArdaAkciçekTurkiyedekiSuriyelilerinUyumu.pdf> (erişim tarihi: 20.09.2022)

Akdeniz, Y. (2018), Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Mülteci Öğrencilerin Uyum Sorunları: Şanlıurfa İli Örneği, [Yüksek lisans tezi] Sakarya Üniversitesi.

Aslan, H. (2018), Suriyeli Mültecilerin İş Bulma Aşamasında Karşılaştıkları Sorunlar (Adıyaman Örneği), [Yüksek lisans tezi], Hasan Kalyoncu Üniversitesi.

Aydın, O. O. (2018). Göç Hareketlerinin Sosyal Ve Ekonomik Etkilerinin Analizi: Erzincan İli Örneği, [Yüksek lisans tezi], Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi.

Baylan, M. ve Çelik, O. (2020), "Uluslararası Göç Ve Mülteci Sorunu", Farklı Boyutlarıyla Sosyal Problemler: Sosyal Politikalar Ekseninde Multidisipliner Yaklaşımlar (Editörler: Mehmet YILMAZ ve Enver GÜNAY) içinde, İKSAD Publications, Ankara, 49-82

Biamer, (2014), Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştay Sonuç Raporu, Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme Uygulama Araştırma Merkezi, 27 Ekim 2014, Mersin.

Bostan H., (2018), Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Uyum, Vatandaşlık ve İskân Sorunu, *Göç Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 4, 38 – 88

Diker, N. P. ve Karan O. (2021), Suriyeli Mültecilerin Karşılaştıkları Sosyal Dışlanma ve Geliştirdikleri Direniş Taktikleri: Ankara Örneği, *Ankara Araştırmaları Dergisi* 2021, 9(2), 281-321

Duygun, G., (2019)., Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Mültecilerin Durumlarının sosyal Dışlanma Açısından Değerlendirilmesi; Ümraniye Örneği, [Yüksek lisans tezi], Üsküdar Üniversitesi.

Erdoğan M. M., (2020), Suriyeliler Barometresi 2019: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi, Orion Kitabevi.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2019). <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (12.12.2019).

Günay, E. Ve Çetiner, S., (2020), Türkiye’nin Yakın Dönem Göç Tarihi Ve Suriye Göçünün Sosyo-Ekonomik Yükü, Türkiye’nin Yakın Dönem İktisadi Tarihi Ve Sosyo-Ekonomik Sorunları (Editör, Enver Günay) içinde, Gece Kitaplığı Yayınları, Ankara, 243-266

ILO, 2020, Türk İşgücü Piyasasında Suriyeli Mülteciler, Haz. Luis Pinedo Caro, ILO Türkiye Ofisi, Ankara, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_739463.pdf (erişim tarihi: 25.09.2022)

Kaya Ö. (2019), Suriyeli Mültecilerin Emek Piyasasına Etkisi, [Yüksek lisans tezi], İstanbul Üniversitesi.

Navruz, M. (2015), Bütünleşme Ve Ayrışma İkileminde Kent Mültecileri Konya’da Suriyeli Mülteciler, [Yüksek lisans tezi], Selçuk Üniversitesi.

Oğuz, A. (2019), Osmanlı Devletinin Son Döneminde Anadolu’ya Gelen Muhacirler ve Muhacirlerin Göç Ettiği Bazı Şehirlerdeki İskân Politikaları, *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, Cilt :13 Sayı:19, 2709-2728

Sariteke, İ., Kahraman, Ö. F. ve Aydın, A., (2018), Türkiye’deki Suriyeli Nüfusun Hukuki Statüsü İle İlgili Bir Analiz, *Turkish Studies Volume* 13/7, Winter 2018, 383-396

Şahankaya Adar A. (2018), Türkiye’de Yeni Prekarya Suriyeli İşgücü mü?, *Çalışma ve Toplum*, 2018/1: 13-36.

Şen M. (2014), Türkiye’de İç Göçlerin Neden ve Sonuç Kapsamında İncelenmesi, *Çalışma ve Toplum*, (1), 231-256.

Tos H. Ve Gökçe D., (2021), "Suriyeli Mültecilerin Sosyal Dışlanma Sorunsalının "Kapsayıcı Kent" Yaklaşımıyla Değerlendirilmesi; Tarsus (Mersin) Kenti Örneği", Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (e-ISSN:2757-5357) Yıl: 2021, Cilt: 2, Sayı: 2, 110-141

UNHCR, (2015), Global Trends: Forced Displacement in 2015

Yıldırım S, İslamoğlu E. Ve İYEM ve C. (2017), Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma, *Bilgi*, (35) Kış: 107-126

Yılmaz M. ve Göktük İ. (2019), *Sosyal Problemler Ve Sosyal Risk Analizi Kahramanmaraş Kentsel Alanı Araştırması*, İKSAD Publications.